

การสร้างสรรคานาฏศิลป์ไทยผ่านทุนทางวัฒนธรรม ชุด ปวงราชภูรน์อมถวายพระสุริโยทัย

Creation of Thai Dance through Cultural Capital :

Puang Rat Nom Thawai Phra Suriyothai

จิตารัตน์ ภูมิวัฒน์^{1*}

Tidarat Pumiwattana^{1*}

อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา¹

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University¹

*Corresponding author, e-mail: tidarat@aru.ac.th

วันที่รับบทความ: 14 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ: 3 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การสร้างสรรคผลงานศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยด้วยทุนทางวัฒนธรรม ชุด ปวงราชภูรน์อมถวายพระสุริโยทัย เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรคานาฏศิลป์ไทยประเภท รำ โดยกลุ่มเป้าหมายเพื่อเป็นชุดการแสดงที่ใช้ประกอบพิธีบวงสรวงสมเด็จพระสุริโยทัย โดยใช้แนวคิดการสร้างสรรคานาฏศิลป์ไทย ประกอบกระบวนการทางระเบียบวิธีวิจัย คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อนำมาประกอบในการออกแบบและสร้างสรรคผลงาน โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรคผลงานจำนวน 6 คน โดยมีผู้ปฏิบัติการแสดงจำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรคผลงานศิลปะการแสดง ชุด ปวงราชภูรน์อมถวายพระสุริโยทัย เป็นการแสดงประกอบในพิธีการบวงสรวงสมเด็จพระสุริโยทัย และประกอบด้วย 6 องค์ประกอบในการออกแบบสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) นักแสดง 2) เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ 3) การออกแบบการแต่งหน้าและการแต่งผมประกอบการแสดง 4) เนื้อร้องประกอบการแสดง 5) การสร้างสรรคออกแบบทำนองเพลงเพื่อประกอบการแสดง 6) สีลาท่าทางด้านนาฏศิลป์ไทย ทั้งนี้การแสดงชุดนี้ได้วางรูปแบบการแสดงมาในรูปแบบของนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรคประเภทรำโดยใช้ท่ารำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทยจากท่ารำ เพลงช้า-เพลงเร็วและรำแม่บท ในการสร้างสรรคผลงานเป็นหลัก ทั้งนี้ยังมุ่งหวังการสรรเสริญวีรกรรมวีรกรรมผ่านศิลปะการแสดงทางนาฏศิลป์ไทย ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะวัฒนธรรมของสยามประเทศให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม, นาฏศิลป์ไทย, การสร้างสรรคานาฏศิลป์, พระสุริโยทัย

Abstract

The Creation of Thai Dance Performance with Cultural Capital, “Puang Rat Nom Thawai Phra Suriyothai,” is a creative research project. The objective is to create a Thai dance performance by the target group to be used in the ceremony to honor Phra Suriyothai. The concept of creating Thai dance was used along with the research methodology, data collection from academic documents, books, and textbooks. The tools used were informal interviews, which were used in the design and creation of the work. There were 6 informants involved in the creation of the work, and 5 performers. The research results found that the creation of Thai Dance Performance, Puang Rat Nom Thawai Phra Suriyothai, is a performance in the ceremony to honor Phra Suriyothai and consists of 6 creative design elements including 1) Performers, 2) Costumes and headdresses, 3) Makeup and hair design for the performance, 4) Lyrics, 5) Creative design of music to accompany the performance, and 6) Thai dance gestures. This performance is designed in the form of creative Thai dance using

basic Thai dance moves from slow-fast songs and original dances as the main principle in creating the work. It also aims to praise Phra Suriyothai heroine through the unique Thai dance performance art of Siam to maintain its culture and integrate cultural capital with the research process for historical value through creative Thai dance.

Keywords: Cultural Capital, Thai Dance, Dance Creation, Phra Suriyothai

บทนำ

ชาติไทย เป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี จนถึงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งถือเป็นยุคทองแห่งการรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และศิลปวัฒนธรรม หากมองย้อนกลับไปจะพบว่า การบันทึกทางประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ที่ทรงทุ่มเทพระวรกายและสละชีพเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทยและธำรงไว้ซึ่งเอกราชของชาติ อันเป็นรากฐานสำคัญที่ สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 4) ที่มุ่งสร้างเสถียรภาพของประเทศอย่างยั่งยืน นอกจากความมั่นคงทางการเมือง สมัยอยุธยาเป็นยุคที่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นรุ่งเรืองอย่างสูงสุด ทั้งในด้านสถาปัตยกรรมและมีลักษณะเฉพาะตัวด้านจิตรกรรมฝาผนัง ลวดลายปูนปั้น ไปจนถึงวรรณกรรมชั้นสูงอย่าง รามเกียรติ์ หรือหนังสือเรียนเล่มแรก จินตามณีดนตรีไทย การฟ้อนรำ และการแสดงโขน ละครในราชสำนักก็เป็นศิลปะแห่งการสืบสานวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดกันมารุ่นต่อรุ่น สิ่งที่มีความเจริญในยุคนั้น สะท้อนถึงภูมิปัญญาและรากเหง้าแห่งความเป็นไทย ที่ถือเป็นพลังทางวัฒนธรรม ที่ช่วยเสริมสร้างความจงรักภักดี ความสามัคคี และความมั่นคงในจิตวิญญาณให้ตระหนักถึงคุณค่าแห่งแผ่นดิน และร่วมกันปกป้องสถาบันหลักของประเทศอย่างมีศักดิ์ศรีและภาคภูมิใจ

ศิลปะการแสดงของประเทศไทยในแขนงรูปแบบต่าง ๆ ถือเป็นพื้นที่แห่งการสร้างสรรค์ผลงานที่มีพลังทั้งในการถ่ายทอด อัตลักษณ์ ความเชื่อ และคุณค่า ทางสังคมในมิติของผู้คนแต่ละยุคสมัย ผ่านงานศิลปะการแสดงที่มีการผสมผสานของท่วงท่าลีลา ดนตรี คำร้อง ซึ่งมีได้เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อความบันเทิงหรือเพื่องานสุนทรีย แต่ยังเป็นเครื่องมือในการส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ถูกบันทึกเป็นข้อความ ให้มีการเคลื่อนไหว รวมถึงความเชื่อพื้นบ้าน และทุนทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมความเป็นชาติไทยไว้อย่างสมบูรณ์ ในบริบทของสังคมไทย ทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะ “พิธีกรรม” ถือเป็นแหล่งกำเนิดแรงบันดาลใจในการสร้างงานศิลปะการแสดงอย่างต่อเนื่อง พิธีกรรมในสังคมไทยมิได้เป็นเพียงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนา หากยังเป็นพื้นที่ที่รวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และคุณค่าทางจิตวิญญาณ ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน บุคคลต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ โดย หนึ่งในบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณูปการอันยิ่งใหญ่ และสามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะการแสดงด้วยทุนวัฒนธรรมด้านพิธีกรรม

“สมเด็จพระสุริโยทัย” กษัตริย์สตรียา พระมเหสีของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ กษัตริย์ลำดับที่ 15 พระองค์ได้เสียสละออกรบปกป้องแผ่นดินถือเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย วีรกรรมของพระองค์เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณค่าของความเสียสละความจงรักภักดีต่อแผ่นดิน และหน้าที่ของพระมหากษัตริย์อย่างสูงสุด พระองค์ได้ออกร่วมรบเคียงข้างสมเด็จพระมหาจักรพรรดิในสมรภูมิตัก และยอมพลีชีพ เพื่อปกป้องชาติบ้านเมือง ที่แสดงถึงบทบาทของสตรีไทยในฐานะผู้มีจิตวิญญาณนักรบและจิตสำนึกแห่งหน้าที่ในการรักษาบ้านเมืองต่อมาได้มีการนำเรื่องราวของพระองค์มาสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่องสุริโยทัยใน ปี พ.ศ.2544 สอดคล้องกับ ม.จ.ชาตรี เฉลิมยุคล (2544 : 1) ที่กล่าวถึงความเสียสละพระชนม์ชีพ การไล่ช้างพระที่นั่งเข้าขวางศัตรูจนถูกพระแสงของ้าวฟันพระอังสาขาดสะพายแล่งสิ้นพระชนม์ ภาพยนตร์เรื่องนี้ถือเป็นการสรรเสริญทำให้เยาวชน บุคคลทั่วไป ทราบถึงพระปรีชาสามารถหรือเรื่องราวโดยสังเขปของพระองค์ผ่านการรับชมภาพยนตร์

ในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ของทุกปี ทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดกิจกรรมพิธีสงฆ์และพิธีบวงสรวงพระสุริโยทัย เพื่อแสดงความรำลึกในคุณงามความดีและพระวีรกรรมแห่งวีรสตรีไทยในสมัยอยุธยาที่ทรงสละพระชนม์ชีพในการศึกกับศัตรูพระองค์ได้พลีพระชนม์ชีพปกป้องพระราชสวามีอย่างองอาจกล้าหาญจนทรงได้รับการสดุดีพระ

เกียรติ ให้ทรงเป็นพระวิรัชตรีในประวัติศาสตร์ชาติไทยพระองค์หนึ่ง หากยังสะท้อนคุณค่าทางพิธีกรรมของการ “ถวายชีวิตเพื่อผืนแผ่นดิน” ซึ่งเป็นความเชื่อและคุณธรรมอันฝังลึกในสำนึกของชนชาติไทย และเพื่อเป็นการส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางด้านประวัติศาสตร์ในพื้นที่พระนครศรีอยุธยาที่มีการจัดงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ตรีวิวัฒน์ มีสมศักดิ์ (2566 : 258) ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย ผ่านทุนทางวัฒนธรรม ในการออกแบบระบำชุดใหม่ขึ้น เพื่อไว้ใช้แสดงในการรำบวงสรวง สมเด็จพระสุริโยทัย โดยการแสดงชุดนี้ได้วางรูปแบบการแสดงมา ในรูปแบบของนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ ใช้ท่ารำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย จากกระบวนการรำเพลงช้า-เพลงเร็วและรำแม่บท เป็นพื้นฐาน มุ่งองค์ประกอบของการแสดง คือ ผู้แสดง เครื่องแต่งกายและศิราภรณ์ การแต่งหน้าการแต่งผม คำร้องทำนองเพลง ลีลาท่ารำ ที่ใช้ประกอบการแสดง ชุด “ปวงราษฎร์น้อมถวายพระสุริโยทัย” และใช้ทฤษฎีหลักนาฏยประดิษฐ์ ตามขั้นตอน มีการกำหนดแนวคิดและแรงบันดาลใจในการศึกษา ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบการแสดง ทดลองฝึกปฏิบัติทักษะทางนาฏศิลป์ ถ่ายวิดีโอเพื่อเผยแพร่ตามลำดับ

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยจากแรงบันดาลใจในบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ มิได้เป็นเพียงการสื่อสารวีรกรรมของพระองค์เท่านั้น แต่ยังเป็นส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านศิลปวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นการปลูกฝังความรักภักดี เสริมสร้างอัตลักษณ์ไทย และถือเป็นการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ผ่านศิลปะอย่างมีสุนทรียะเพื่อเกิดเป็นประโยชน์ต่อศิลปวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำทุนทางวัฒนธรรมบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่สมเด็จพระสุริโยทัย มาใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์
2. เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยผ่านทุนทางวัฒนธรรมเป็นชุดการแสดงที่ใช้ในการประกอบพิธีบวงสรวงสมเด็จพระสุริโยทัย ชุด ปวงราษฎร์น้อมถวายพระสุริโยทัย

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยสร้างสรรค์ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

1. สมเด็จพระสุริโยทัยในพระราชพงศาวดาร

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่บันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในรัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ รัชสมัยลำดับที่ 15 แห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งพระองค์ครองราชย์ในช่วงปี พ.ศ. 2091 – 2106 โดยมีสมเด็จพระสุริโยทัยเป็นพระมเหสีผู้ทรงมีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์สงครามระหว่างกรุงศรีอยุธยากับพม่าในปี พ.ศ. 2091 ตรงกับสมัยพระเจ้าบุเรงนองแห่งพม่าใน พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา ทำให้พระองค์ทรงถูกพินิจที่พระอัสสา หรือปาชาวา จนขาดสะพรั่งและสิ้นพระชนม์ในสนามรบ ณ ท่งมะขามหย่อง และเชิญพระศพมาไว้ที่ วัดสบสวรรค์ (หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช, 2511 : 320) ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา

2. ทุนทางวัฒนธรรม

แนวคิดเรื่อง ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ซึ่งมุ่งอธิบายถึงความแตกต่างทางโอกาสและอำนาจในสังคมที่มีได้ตั้งอยู่เพียงบนฐานของทรัพย์สินทางเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงสิ่งที่มองไม่เห็นได้ชัด เช่น ความรู้ ความเชื่อ ธรรมเนียม คุณค่าทางวัฒนธรรม ตลอดจนรูปแบบการแสดงออกและทักษะทางสังคมที่สั่งสมและถ่ายทอดกันภายในครอบครัวหรือชุมชน

3. แนวคิดเรื่องพิธีบวงสรวงสมเด็จพระสุริโยทัย

พิธีบวงสรวงสมเด็จพระสุริโยทัย เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อแสดงความเคารพและรำลึกถึงพระราชวีรกรรมของพระองค์ในฐานะวีรสตรีผู้เสียสละชีวิตเพื่อปกป้องพระสวามีและแผ่นดินไทย ถือเป็นหนึ่งในพิธีกรรมที่ผสมผสานทั้งมิติทางศาสนา ความเชื่อ และจิตวิญญาณของชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อ “สื่อสารความกตัญญูและความศรัทธาต่อบรรพชน” ผ่านสัญลักษณ์และกระบวนการที่เป็นแบบแผน พิธีบวงสรวงจะประกอบด้วยการจัดโต๊ะบูชา การตั้งเครื่องสังเวย การกล่าวคำบูชา หรือบทสวดบวงสรวง ตลอดจนการแสดงศิลปวัฒนธรรม

4. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย

การสร้างและออกแบบงานนาฏศิลป์ไทยเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อนและซับซ้อน โดยมีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดหรือแรงบันดาลใจที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของไทย การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไม่เพียงแต่เน้นความสวยงามทางลีลาท่ารำ แต่ยังมุ่งเน้นการสื่อสารสาระ ความหมาย และคุณค่าทางวัฒนธรรมสู่ผู้ชม ผ่านองค์ประกอบที่ประกอบกันอย่างเป็นระบบ (ตรีรัตน์ วิสุทธิพันธ์, 2564 : 8)

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ มีลักษณะวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือศิลปิน หรือนักวิชาการ จะต้องใช้กระบวนการสร้างงานทางด้านศาสตร์ ศิลปกรรม ควบคู่ไปกับแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ผลงานให้ถูกต้อง (สุรินทร์ เมทะนี, 2565 : 18) ทั้งนี้รวมถึงการตีความ การใช้ภาษาทางการสื่อสาร และสามารถอธิบายได้อย่างเป็นระบบ

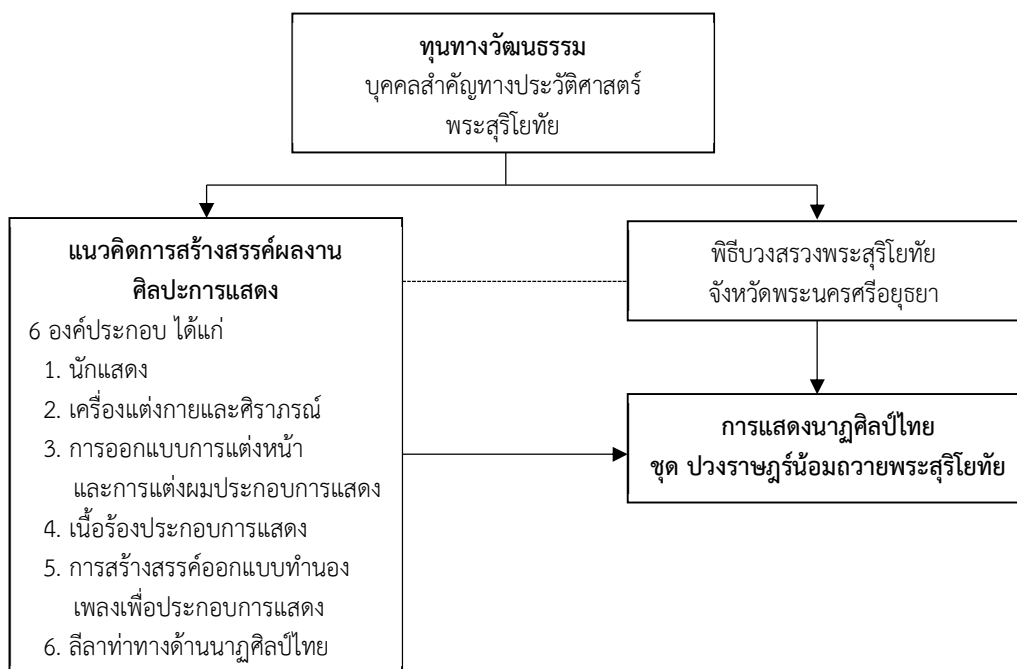
6. นาฏยวิจัย

ศิลปะการแสดงของไทย เกิดมาจาก 2 สาเหตุ (พิรพงศ์ เสนไสย, 2564 : 41) คือ การเกิดจากสัญชาตญาณพื้นฐานของมนุษย์ และเกิดจากความเชื่อสรรพสิ่งรอบตัว ทั้งนี้สิ่งเหล่านี้คือจุดเริ่มต้นของงานสร้างสรรค์ โดยต้องเป็นไปตามรูปแบบของงานวิจัย คือมีกระบวนการ การวิเคราะห์การเก็บข้อมูล และนำสิ่งเหล่านี้มาสร้างสรรค์เป็นผลงานทางด้านศิลปะการแสดง รูปแบบต่าง ๆ ฟ้อนรำ รำ ละครหรือตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ

การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยโดยมีพื้นฐานจากบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ สมเด็จพระสุริโยทัย นับเป็นกระบวนการบูรณาการองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศิลปะการแสดงเข้าด้วยกันอย่างมีระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการใชศิลปะเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดคุณค่าทางสังคมและจิตวิญญาณของความเป็นไทย อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในบริบทของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงทางวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยสร้างสรรค์ใช้กรอบแนวคิดนี้ในการวิจัยและสร้างสรรค์ผลงาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดนี้แสดงถึงการนำทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สมเด็จพระสุริโยทัย นำมาสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยผ่านกระบวนการที่มีองค์ประกอบครบถ้วน ทั้งนักแสดง เครื่องแต่งกาย ดนตรี เนื้อร้อง และลีลาท่าทางนาฏศิลป์ไทย เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้เกิดพลังทางสุนทรียภาพ และสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างสมบูรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ ชุด ปวงราชภรณ์น้อมถวายพระสุริโยทัย นี้ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องแต่งกาย แต่งหน้า แต่งผมในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย และผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ทางนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย ภาษาไทย และผู้รู้ทางด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลงานสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดงานนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากนั้นนำข้อมูลที่ศึกษามาประพันธ์เป็นคำร้อง ปรัชญาผู้รู้ทางดนตรีเพื่อบรรจุนองเพลงให้เหมาะสมกับการใช้ร่ายในพิธีบวงสรวง จึงได้ทำนองเพลงขึ้นมาใหม่ คือ เพลงรำลึกพระสุริโยทัย ผู้สร้างสรรค์ผลงานและออกแบบท่ารำประกอบการแสดง ชุด ปวงราชภรณ์น้อมถวายพระสุริโยทัย โดยยึดหลักของการแสดงนาฏศิลป์ไทย ประเภทรำตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยสร้างสรรค์ผลผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มประชากรในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การเลือก กลุ่มตัวอย่างให้ตรงตามหลักเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของผู้วิจัยคือบุคคลที่มีส่วนในเกี่ยวข้องกับพื้นที่ ชุมชน และมีความรู้ทางด้านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ และเกี่ยวข้องกับในสมัยอยุธยา

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ตรงตามจุดมุ่งหมาย

กลุ่มตัวอย่าง บุคคลที่มีความรู้ในการออกแบบงานศิลปะการแสดง ที่อยู่ในพื้นที่และมีความรู้รวมถึงประสบการณ์ตรง จำนวน 6 คน ได้แก่

1. ผศ.ดร.นภสนันท์ จุณนเกษ ผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง การวางทำนองเพลงสำหรับประกอบการแสดง
2. ผศ.เอกสิทธิ์ สุนิมิตร ผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง การบรรเลง เรียบเรียงเสียงประสาน เพลงสำหรับประกอบการแสดง
3. อาจารย์ดร.ศิรินทร์ แสงเพชร นาเรื่อง ผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง การแต่งคำร้องประกอบการแสดง
4. อาจารย์ ดร.ณรงค์ คุ้มมณี ผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง การแต่งหน้าแต่งผมประกอบการแสดง
5. อาจารย์ ดร.วิชุดา ต้นประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง การออกแบบผลงาน
6. นายดลมงคล ประพัทธสุรพงศ์ ผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง เครื่องแต่งกายสมัยอยุธยา

2. ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล การศึกษาข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

2.1 การสำรวจข้อมูลด้านเอกสาร ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานประวัติความเป็นมา และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานศิลปะการแสดง นาฏศิลป์ โดยรวบรวมจากเอกสารทางวิชาการ ประกอบการศึกษาจากวีดิทัศน์การแสดงนาฏศิลป์ไทย และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในการสร้างสรรค์และออกแบบผลงาน

2.2 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สัมภาษณ์ผู้มีความรู้ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลที่มีความหมาย และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.3 พื้นที่ในการวิจัย การลงพื้นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างสรรค์ข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการสร้างสรรค์งานด้านศิลปะการแสดง ทั้งนี้เพื่อกำหนดแนวทางใช้ในการสร้างสรรค์ชุดการแสดงรวม ถึงใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการประดิษฐ์กระบวนท่าทำ ลีลา เครื่องแต่งกาย ให้ครบตามองค์ประกอบการแสดง

โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาข้อมูลแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และออกแบบการแสดง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือหลักคือ แบบบันทึกการสนทนาแบบมีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ไทยที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระสุริโยทัย ณ พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมุ่งศึกษาทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ พิธีกรรมท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

แบบบันทึกการสนทนาแบบมีโครงสร้าง ถูกออกแบบให้มีหัวข้อคำถามที่ชัดเจน ครอบคลุมข้อมูลด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสมเด็จพระสุริโยทัย และบทบาทของพระองค์ในบริบททางวัฒนธรรม โดยเน้นถึงความเสียสละ ความจงรักภักดี และการเป็นต้นแบบของสตรีไทยในประวัติศาสตร์ชาติไทย อันเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทย

การสนทนากลุ่ม มีการจัดขึ้นระหว่างคณะผู้วิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิ อาทิ ครูนาฏศิลป์โรงเรียนในพื้นที่ ครูภูมิปัญญา ผู้ทำพิธีและวิชาการท้องถิ่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีบทบาทในการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกและใช้วิธีการแบบไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและไม่เกิดความกังวล

กระบวนการศึกษาข้อมูลประกอบด้วย

1. การสำรวจข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับสมเด็จพระสุริโยทัย โดยศึกษาเอกสาร ตำรา และข้อมูลท้องถิ่น เพื่อเข้าใจบริบทพระวีรกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้อง
2. การสังเกตพิธีกรรมท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการรำลึกถึงพระวีรกรรมของสมเด็จพระสุริโยทัย พิธีบวงสรวงในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ของทุกปี รวมถึงการบันทึกบรรยากาศและองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธี
3. การสัมภาษณ์เชิงลึก กับศิลปิน ครูช่างฝีมือ และผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงบันดาลใจ กระบวนการสร้างสรรค์ และทัศนคติต่อการนำบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์มาสู่ผลงานศิลปะ
4. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทย จึงอาศัยข้อมูลภาคสนามจากพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในการออกแบบการแสดง ปวงราชภรณ์น้อมถวายพระสุริโยทัย โดยใช้หลักนาฏยประดิษฐ์ ทั้งในด้านการออกแบบท่ารำ ดนตรี เครื่องแต่งกาย และคำร้อง เพื่อให้สื่อสารถึงจิตวิญญาณแห่งความกล้าหาญและความจงรักภักดีของสมเด็จพระสุริโยทัยอย่างมีศิลปะและคุณค่ายั่งยืน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเน้นทุนทางวัฒนธรรม บุคคลสำคัญและมีบทบาททางประวัติศาสตร์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับและศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับสมเด็จพระสุริโยทัย โดยสรุปได้ดังนี้

3.1 การลงพื้นที่ชุมชนและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัดสบสวรรค์สถานที่ถวายพระเพลิงเจดีย์และบริเวณสวนสมเด็จพระสุริโยทัย เพื่อ ศึกษาสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม รวมถึงการบันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์และสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่มาสักการะบูชา และที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำทางประวัติศาสตร์

3.2 การสังเกตและบันทึกกิจกรรมทางวัฒนธรรม การจัดพิธีบวงสรวง การแสดงที่เกี่ยวข้อง และงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้จัดบันทึกอย่างเป็นระบบถึงการลำดับรูปแบบ องค์ประกอบศิลป์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในกิจกรรมเหล่านั้น

3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ อาทิ ครูนาฏศิลป์โรงเรียนในพื้นที่ ครูภูมิปัญญา ผู้ทำพิธี และนักวิชาการท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลที่สะท้อนภาพลักษณ์ บทบาท และคุณูปการของสมเด็จพระสุริโยทัยในแง่ประวัติศาสตร์

3.4 การรวบรวมข้อมูลเอกสารและภาพถ่าย จากแหล่งข้อมูลท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา และหอจดหมายเหตุ วัดทัศนัยพัฒนารัษฎาสุริโยไท ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์ที่กล่าวถึงพระราชประวัติ และการตีความทางวัฒนธรรมของสมเด็จพระสุริโยทัย เพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการออกแบบผลงานนาฏศิลป์

โดยผู้สร้างสรรค์ได้ดำเนินการจัดเก็บอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีวิจัย ทั้งในรูปแบบของเอกสารภาพ และข้อความ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ที่มีรากฐานจากประวัติศาสตร์จริง และถ่ายทอดด้วยความงดงามตามวัตถุประสงค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเน้นการตีความและสังเคราะห์ข้อมูลจากบริบททางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระสุริโยทัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทย โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงตีความ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์จากการสังเกตการณ์ จากการสังเกตพิธีกรรมและกิจกรรมรำลึกในท้องถิ่น เช่น พิธีบวงสรวง ณ อนุสรณ์สถานสมเด็จพระสุริโยทัย พบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับบทบาทของสมเด็จพระสุริโยทัยในฐานะวีรภคินีของชาติ การแต่งกาย พิธีกรรม และมีการแสดงรำถวาย มีรูปแบบที่ผสมผสานความเชื่อต่าง ๆ และสุนทรียะทางวัฒนธรรมไว้อย่างลงตัว

4.2 การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสัมภาษณ์อาทิ ครูนาฏศิลป์โรงเรียนในพื้นที่ ครอบคลุมปัญหา ผู้ทำพิธี และวิชาการท้องถิ่น พบว่าความรู้เกี่ยวกับพระราชประวัติของสมเด็จพระสุริโยทัยนั้น ถูกถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมและศิลปะการแสดง รำบวงสรวง ความเข้าใจตามประวัติศาสตร์

4.3 การวิเคราะห์จากเอกสารและแหล่งข้อมูลท้องถิ่น เอกสารทางประวัติศาสตร์ ภาพจิตรกรรม ประวัติวัดวาอาราม และข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์ในพื้นที่ ช่วยเสริมให้เห็นภาพของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในมิติต่าง ๆ เช่น บทบาทของสมเด็จพระสุริโยทัยในการสงคราม การเป็นผู้นำสตรี และการเป็นแรงบันดาลใจในงานสร้างสรรค์ด้านศิลปวัฒนธรรม

4.4 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยได้ถอดบทเรียนจากวัฒนธรรมท้องถิ่น มาสู่กระบวนการออกแบบนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิด “วีรสตรีผู้พลีชีพเพื่อแผ่นดิน” เป็นแกนหลัก ถ่ายทอดผ่านท่วงท่ารำ คำร้อง และองค์ประกอบของการแสดงที่สะท้อนคุณค่าทางประวัติศาสตร์และจิตวิญญาณความเป็นไทย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการนำทุนทางวัฒนธรรมบุคคลสำคัญของประวัติศาสตร์ในพื้นที่สมเด็จพระสุริโยทัยมาใช้ประโยชน์ในการสร้างสร้งงานนาฏศิลป์

การออกแบบกิจกรรมศิลปะการแสดงที่เชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในมิติของพิธีกรรม และบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ สมเด็จพระสุริโยทัย มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น พิธีกรรมที่ถูกนำมาเป็นองค์ประกอบของการแสดง และเป็นแรงบันดาลใจเชิงสร้างสรรค์ ที่ช่วยให้ผู้รับชมเข้าใจความหมายเชิงคุณค่าของความเสียสละ ความจงรักภักดี และเกียรติภูมิของชาติ อีกทั้งยังเป็นการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างมีชีวิต ผ่านกระบวนการทางศิลปะการแสดง

2. ผลการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยผ่านทุนทางวัฒนธรรมเป็นชุดการแสดงที่ใช้ในการประกอบพิธีบวงสรวงสมเด็จพระศรีสุริโยทัย ชุด ปวงราษฎร์น้อมถวายพระสุริโยทัย

โดยงานวิจัยสร้างสรรค์ชุดนี้ได้ใช้แนวคิดการสร้างสรรค ตามองค์ประกอบของการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยสามารถแบ่งได้เป็น 6 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. นักแสดง

ในการแสดงชุดนี้ผู้สร้างสรรค์ ใช้นักแสดง เพศหญิงเป็นหลักในการแสดงโดยการคัดเลือกจะต้องมีรูปลักษณ์ที่งดงามตามลักษณะไทย มีใบหน้าได้รูปโครงหน้าสวยงาม นอกจากรูปลักษณ์ที่งดงามแล้ว ทักษะในการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ผู้แสดงต้องมีความสามารถในการร่ายอย่างถูกต้องตามท่าแม่บท ลีลาต้องสง่างามอ่อนช้อย และเต็มไปด้วยความหมาย สอดคล้องกับ ตรีวิธณ์ มีสมศักดิ์ (2567 : 24) การเคลื่อนไหวของมือ แขน สายตา ลีลาที่ต้องตามหลักการทางนาฏศิลป์ไทยออกมาได้อย่างงดงาม ในการแสดงครั้งนี้ กำหนดให้ใช้ผู้แสดงหญิง

ทั้งหมด จำนวน 5 คน เพื่อสื่อถึง เลข 5 ซึ่งเป็นเลขศิริมงคล ชั้นสูงในคติความเชื่อไทย หมายถึงความสมบูรณ์แห่งเบญจธาตุ คือดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศ และยังเชื่อมโยงกับ เบญจคุณ อันประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา วิริยะ และสติ อันเป็นคุณธรรมพื้นฐานของการดำรงชีวิต

2. เครื่องแต่งกายและศิราภรณ์

ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องแต่งกาย กำหนดให้ผู้แสดงแต่งกายตามแบบอย่างสตรีในสมัยอยุธยาตอนปลายซึ่งเป็นยุคที่ศิลปะมีความประณีต และรสนิยมทางการแต่งกายของหญิงไทยพัฒนาอย่างสูงสุด โดยผู้แสดงจะสวมเสื้อฉีกอกสีน้ำเงิน นุ่งผ้าจีบหน้านาง มีผ้าคล้องบ่าทั้งชายสองข้าง พร้อมสวมสร้อยคอ ต่างหู กำไลข้อมือ เข็มขัดพร้อมหัวเข็มขัด และปิ่นสืทอง การเลือกใช้เสื้อฉีกอกสีน้ำเงิน ซึ่งเป็นสีแห่งสติ ความสงบ และความมั่นคง สะท้อนพลังภายในของผู้แสดงที่แม้จะอ่อนโยน ให้ตรงกับรูปแบบรา สอดคล้องกับ จินตนา สายทองคำ (2561 : 44) เพื่อให้เหมาะสมกับบรรยากาศของพิธีบวงสรวงซึ่งต้องการความสละสลวยและศรัทธา ส่วนผ้านุ่งสีอิฐช่วยเพิ่มมิติแห่งความเป็นมงคล เพราะสีอิฐเป็นสีที่เชื่อมโยงกับพลังแห่งแผ่นดิน ความมั่นคง และความศักดิ์สิทธิ์ของบรรพบุรุษ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การแต่งกาย (ด้านหน้า ด้านหลัง)

ที่มา: ธิดารัตน์ ภูมิวัฒน์ (2568)

3. การออกแบบการแต่งหน้าและการแต่งผมประกอบการแสดง

การแต่งหน้า นักแสดงได้รับการแต่งหน้าอย่างสวยงามในโทนสุภาพและสง่างาม เน้นการปกปิดอำพรางจุดบกพร่องบนใบหน้า ริวรอยหรือสีผิวไม่สม่ำเสมอ โดยใช้รองพื้นเฉดสีที่ใกล้เคียงกับสีผิวจริงเพื่อความกลมกลืน จากนั้นจึงเสริมความคมชัดให้กับคิ้ว ดวงตา และริมฝีปาก เพื่อให้ใบหน้าดูเด่นชัดบนเวทีภายใต้แสงไฟหรือเทคนิคที่มีเสริมในการแสดงยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับ พหุลยุทธ กนิษฐบุตร และ อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ (2564 : 123) นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคนิคการแต่งหน้าเพื่อเพิ่มมิติบนใบหน้าให้ดูสวยงามและมีส่วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การทำผม ทรงผมที่ใช้ในการแสดงนี้เป็นการหวีแสกกลางและเกล้ามวยต่ำบริเวณท้ายทอย ซึ่งถือเป็นรูปแบบทรงผมที่ได้รับอิทธิพลจากสตรีชั้นสูงในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะในช่วงปลายยุคอยุธยา สตรีมักนิยมไว้ผมยาวและจัดเกล้าเป็นมวยต่ำประดับด้วยเครื่องประดับผม รูปแบบการจัดผมดังกล่าวจึงไม่เพียงสะท้อนความงามแบบไทยดั้งเดิม แต่ยังช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบทบาทตัวละครในงานแสดงให้มีความเชื่อมโยงกับบริบททาง

ประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกล่าวถึงพระสุริโยทัย ผู้เป็นสตรีชั้นสูงแห่งราชวงศ์ในยุคนั้น ทรงผมแบบเกล้ามวยต่ำจึงเป็นสัญลักษณ์ที่เหมาะสมในการสื่อถึงความสง่างาม

4. เนื้อร้องประกอบการแสดง

การออกแบบเนื้อร้องประกอบการแสดง ชุด “ปวงราษฎร์น้อมถวายพระสุริโยทัย” ผู้ประพันธ์โดย อาจารย์ ดร.ศิรินทร์ แสงเพชร นาเรื่อง อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้รับแรงบันดาลใจจากวีรกรรมของพระสุริโยทัย เมื่อครั้งพระองค์ได้เสียสละออกรบปกป้องแผ่นดินและพระสวามี โดยมีคำร้อง ดังนี้

พระแม่เมืองเรืองยศ	พระนามปรากฏสง่าศรี
พระสุริโยทัยจอมเทวี	อัศรมเหสีผู้เกรียงไกร
อิสตรีผู้หาญกล้า	เข้มแข็งแกร่งกล้าดุจดาวใหญ่
เสียสละมิหวั่งบ่วงภัย	ด้วยหทัยจงรักภักดีพ่อเมือง
ปวงข้าบาทน้อมเกล้าบวงสรวง	บำบวงรำรายฝ่ายพื่อน
น้อมจิตน้อมกายถวายกร	แด่ดวงจิตพระแม่แห่งแผ่นดิน

การแต่งเนื้อร้องประกอบการแสดง มีจุดมุ่งหมายเพื่อเทิดทูนพระเกียรติของ “สมเด็จพระสุริโยทัย” ผู้แตงเน้นการใช้ภาษาในเนื้อร้องสะท้อนถึงความเคารพและความจงรักภักดีที่มีต่อพระสุริโยทัยและวีรกรรมของพระองค์ นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงระหว่างการแสดงและบทเพลงเพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชม สอดคล้องกับ ศิริมงคล นาฏยกุล (2565 : 22) ในการศึกษาวิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของการแต่งเนื้อร้องเพื่อเผยให้เห็นถึงความเหมาะสมและการแสดงออกทางจิตวิญญาณในด้านต่าง ๆ

4.1 โครงสร้างของบทเนื้อร้อง

เนื้อร้องประกอบการแสดงชุดนี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงหลัก ได้แก่

- 1) ช่วงกล่าวสรรเสริญพระเกียรติ ในช่วงนี้ เนื้อร้องจะกล่าวถึงพระเกียรติของพระสุริโยทัย โดยใช้ถ้อยคำสูงส่งที่สะท้อนความสำคัญของพระองค์ในฐานะผู้เป็นวีรสตรีแห่งแผ่นดินสยาม
- 2) ช่วงเทิดทูนมหาวีรกรรม เนื้อร้องในช่วงนี้เน้นการสรรเสริญพระอุปนิสัยและคุณสมบัติที่โดดเด่นของพระสุริโยทัย โดยเฉพาะความกล้าหาญและความเสียสละในการปกป้องแผ่นดิน
- 3) ช่วงถวายความเคารพสรรเสริญ ส่วนสุดท้ายของเนื้อร้องเป็นการแสดงออกทางความเคารพและการถวายความจงรักภักดีผ่านการรำรายและการบวงสรวง

4.2 การใช้ภาษาและสัญลักษณ์ในเนื้อร้อง

เนื้อร้องใช้ภาษาเชิงกวีที่มีความสูงส่งเพื่อสะท้อนถึงความสำคัญของพระสุริโยทัย โดยมีการใช้คำซ้ำและสัญลักษณ์ในการเน้นความหมาย 1. พระแม่เมืองเรืองยศ 2. อัศรมเหสีผู้เกรียงไกร 3. อิสตรีผู้หาญกล้า คำเหล่านี้สื่อถึงพระเกียรติของพระสุริโยทัย และสรรเสริญพระองค์ในฐานะผู้ที่ทรงเป็นแบบอย่างของความกล้าหาญและความเสียสละ

การแต่งเนื้อร้องประกอบการแสดงชุดระบำ ปวงราษฎร์น้อมถวายพระสุริโยทัย มีความสำคัญทั้งในเชิงวัฒนธรรมและศิลปะ เนื้อร้องสะท้อนถึงการใช้ภาษาที่สูงส่งและการยกย่องพระสุริโยทัย การสร้างความเข้าใจระหว่าง ผู้ชมผ่านการใช้คำร้องที่มีความหมายลึกซึ้ง รวมถึงการออกแบบรำประกอบที่เหมาะสมกับลักษณะการแสดง

5. การสร้างสรรค์ออกแบบทำนองเพลงเพื่อประกอบการแสดง

การออกแบบทำนองเพลงเพื่อประกอบการแสดง ได้ถูกออกแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิในการสร้างผลงาน ดนตรีประกอบการแสดง คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกสิทธิ์ สุนิมิตร อาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาของคำร้อง สอดคล้องกับ สุนันทา เกตุเหล็ก (2567 : 26) ในแต่ละช่วง โดยใช้จังหวะและทำนองที่แตกต่างกันเพื่อสะท้อนอารมณ์

และสาระสำคัญของแต่ละช่วงการแสดง ในช่วงที่ 1 ใช้จังหวะ 2 ชั้นเพื่อแสดงถึงความยิ่งใหญ่และสง่างามของพระสุริโยทัยในฐานะพระอัครมเหสี ส่วนช่วงที่ 2 ใช้จังหวะชั้นเดียวเพื่อสะท้อนความกล้าหาญและการเสียสละของพระองค์ในการปกป้องสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ และในช่วงที่ 3 ใช้ทำนองร่ำลาเดียวที่เคลื่อนไหวอย่างหนักแน่นเพื่อแสดงความเคารพและการรำลึกถึงวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ของพระสุริโยทัย สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เนื้อหาคำร้องในช่วงที่ 1 ผู้ประพันธ์กล่าวถึง ช่วงกล่าวสรรเสริญพระเกียรติ พระสุริโยทัยในฐานะพระอัครมเหสี ในสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ซึ่งเป็นแม่เมืองแห่งอาณาจักรอยุธยา โดยใช้ทำนองเพลงรำลึกพระสุริโยทัย ทำนองในช่วงนี้มีจังหวะ 2 ชั้นที่สื่อถึงความยิ่งใหญ่และสง่างามของพระสุริโยทัยในฐานะพระอัครมเหสีของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ การใช้จังหวะ 2 ชั้นแสดงถึงความแข็งแกร่งและความเป็นผู้นำของพระองค์ในฐานะแม่เมืองแห่งอาณาจักรอยุธยา

2. เนื้อหาคำร้องในช่วงที่ 2 ผู้ประพันธ์กล่าวถึง ช่วงเทิดทูนมหาวีรกรรม ความเป็นสตรีผู้กล้าหาญ และจิตใจที่เข้มแข็งเปรียบได้กับความแข็งแกร่งของภูเขา ความเสียสละปกป้องสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ผู้เป็นพ่อเมืองให้รอดพ้นจากบ่วงภัยด้วยการเอาตัวเองเข้าไปปกป้องภัยอันตรายนั้น โดยใช้ทำนองเพลง เพลงรำดาบสุริโยทัย จังหวะชั้นเดียวในช่วงนี้ทำนองถูกออกแบบให้มีจังหวะชั้นเดียวเพื่อสะท้อนถึงความกล้าหาญและความเสียสละของพระสุริโยทัยผู้ที่ยอมสละชีวิตเพื่อปกป้องสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ทำนองนี้ช่วยเน้นความเข้มแข็งและความเป็นวีรสตรีผู้ไม่ย่อท้อในการเผชิญกับอันตราย

3. เนื้อหาคำร้องในช่วงที่ 3 ผู้ประพันธ์กล่าวถึง ช่วงถวายความเคารพสรรเสริญ ความระลึกถึงวีรกรรมอันหาญกล้าของพระองค์ ด้วยการรำบวงสรวงแด่ดวงพระวิญญาณพระสุริโยทัยวีรสตรีผู้กล้าหาญโดยใช้ทำนองเพลง เพลงร่ำลาเดียว จังหวะร่ำลาเดียว เพื่อแสดงถึงการถวายความเคารพและการรำลึกถึงวีรกรรมของพระสุริโยทัย การใช้จังหวะนี้สะท้อนความหนักแน่น

การออกแบบทำนองในแต่ละช่วงนี้จึงช่วยเสริมสร้างความสมบูรณ์และลึกซึ้งในการถ่ายทอดความเคารพและการสรรเสริญพระสุริโยทัยอย่างสมพระเกียรติ

6. ลีลาท่าทางด้านนาฏศิลป์ไทย

การสร้างสรรคการแสดงชุดนี้มีการออกแบบท่ารำโดยอิงจากท่ารำพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ ท่ารำในเพลงช้า เพลงเร็ว และท่าแม่บท ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อความหมายและอารมณ์ของบทแสดง

การใช้ท่ารำจากเพลงช้า มีความอ่อนช้อย ประณีต และสง่างาม สอดคล้องกับ ฐปนี ภูมิพันธ์ (2565 : 18) เพื่อสะท้อนพระเกียรติและความอ่อนโยนของพระสุริโยทัยในฐานะพระอัครมเหสี ท่ารำที่ใช้จะเคลื่อนไหวอย่างช้าและต่อเนื่อง แสดงถึงความสงบ ความสำรวม และความเคารพในพิธีกรรม การแสดงมีการปรับใช้ท่ารำจากเพลงเร็ว โดยเพิ่มความแข็งแรง มั่นคง และจังหวะที่กระชับมากขึ้น เพื่อสื่อถึงความกล้าหาญและความเสียสละของพระสุริโยทัยในการออกรบ ท่ารำในช่วงนี้เน้นความหนักแน่นของมือ ท่าก้าวอย่างชัดเจน และการเคลื่อนไหวที่แสดงถึงจิตใจที่มุ่งมั่นและเด็ดเดี่ยว ตลอดทั้งการแสดงยังมีการผสมผสานท่าแม่บท ซึ่งเป็นท่ารำพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยที่แสดงความเคารพและความเป็นพิธีกรรม ได้แก่ ท่าประนมมือ ท่ายกมือถวายบังคม ท่ารำเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการแสดงการ การตีท่าทางตามเนื้อเรื่อง หรือที่ภาษาทางด้านนาฏศิลป์ ใช้คำว่า ท่าตีบท ทั้งนี้ยังสะท้อนค่านิยมทางวัฒนธรรมไทยที่ยึดถือความอ่อนน้อมและการแสดงความเคารพต่อบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ การประยุกต์ใช้ท่ารำจากแม่บทพื้นฐานเหล่านี้ในการสร้างสรรคงาน ไม่เพียงแต่รักษารูปแบบทางศิลปะของนาฏศิลป์ไทยให้คงอยู่ หากยังช่วยเพิ่มมิติทางเนื้อหาให้แก่การแสดง ทำให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีพลังและสื่อความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การสร้างสรรคผลงานศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยด้วยทุนทางวัฒนธรรม ชุด ปวงราชภรณ์น้อมถวาย พระสุริโยทัย เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์และเป็นการแสดงที่ มุ่งเน้นการสรรเสริญวีรกษัตริย์ตรี ผ่านศิลปะการแสดงทาง

นาฏศิลป์ไทย ที่บูรณาการศิลปะการแสดงเข้ากับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และพิธีกรรม และส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ ยังทำให้ผู้เข้าชมเกิดความตระหนักรู้ใน ท่วงท่าวัฒนธรรม ของตนเองโดยเฉพาะท่วงท่าที่ฝังอยู่ในความเชื่อ ประเพณีที่อันสะท้อนผ่านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ สมเด็จพระสุริโยทัย คือการนำท่วงท่าวัฒนธรรมดังกล่าวมาเป็นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการแสดง ทำให้ผลงานที่เกิดขึ้นมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ และต่อยอดมรดกวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนและสังคมไทยอย่างมีชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ โดยออกแบบและสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ทั้งด้านได้แก่ 1) นักแสดง 2) เครื่องแต่งกายและศิราภรณ์ 3) การออกแบบการแต่งหน้าและการแต่งผมประกอบการแสดง 4) เนื้อร้องประกอบการแสดง 5) การสร้างสรรค์ออกแบบทำนองเพลงเพื่อประกอบการแสดง 6) สีสันทาทางด้านนาฏศิลป์ไทย โดยมารถอภิปรายรายละเอียดตามหลักวิชาการในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

1. นักแสดง

การคัดเลือกนักแสดงในชุดการแสดง ปวงราชบุรุษน้อมถวายพระสุริโยทัย เป็นกระบวนการที่สะท้อนแนวคิดเชิงสัญลักษณ์อย่างลุ่มลึก ผู้แสดงหญิงจำนวน 5 คน ที่สื่อความหมายเพื่อความเหมาะสมทางเพศสภาพในเชิงประวัติศาสตร์ หากแต่ยังสะท้อนธาตุทั้งห้าของมนุษย์ ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศ ซึ่งเป็นหลักธรรมชาติอันประกอบเป็นชีวิต สอดคล้องกับอรรถาธิบายในข้อของ อารมณ์ ตัวละคร ผู้แสดง การพ้องร่ำ สอดคล้องกับ ศิริมงคล นาฏยกุลวงศ์ (2567 : 40) และยังตรงตามคติความเชื่อในพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู และยังเชื่อมโยงถึง เบญจคุณ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิริยะ และสติ ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานของผู้ปฏิบัติธรรม การออกแบบนักแสดงให้สื่อความหมายในระดับคุณค่าทางจิตวิญญาณเช่นนี้ ชี้ให้เห็นว่า การแสดงมิได้เป็นเพียงการถ่ายทอดเรื่องราวในเชิงเหตุการณ์ และสื่อสารผ่านเรื่องราวอันเคลื่อนไหวของศิลปินนักแสดงทั้งยังมีบทบาทในการเป็นตัวแทนของพลังสตรีผู้มีจิตวิญญาณนักรบดุจ “สมเด็จพระสุริโยทัย” อันเป็นแก่นกลางของเรื่อง ที่มีใช้การแสดงที่เน้นความสวยงามหรืออ่อนช้อยเท่านั้น แต่มีลักษณะเป็นพิธีกรรมเชิงศิลป์ที่นักแสดงมีบทบาทใกล้เคียงผู้อธิษฐานที่ถ่ายทอดความจงรักภักดี ความกล้าหาญ และความเสียสละต่อแผ่นดินสยาม

2. เครื่องแต่งกายและศิราภรณ์

เครื่องแต่งกายของนักแสดงในงานสร้างสรรค์ชุดนี้ได้รับการออกแบบตามรูปแบบการแต่งกายของสตรีชั้นสูงในสมัยอยุธยาตอนปลาย จากภาพจิตรกรรม สอดคล้องกับ เบญจวรรณ ไวยเนตร (2565 : 16) มีความละเอียดประณีตอย่างยิ่ง นักแสดงสวมเสื้อมีอกสีน้ำเงิน ผ้านุ่งจีบหน้านาง ผ้านุ่งยาวถึงเข่า ชายเสื้อกว้าง เครื่องประดับสวมใส่สร้อยคอ ต่างหู เข็มขัด และปิ่นทอง ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความวิจิตรในเชิงสุนทรียศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง สีสนของเครื่องแต่งกายยังมีความหมายทางจิตวิทยาของสีคือ สีน้ำเงิน สื่อถึงสติ ความสงบ และความมั่นคงทางใจ ส่วนสีอิฐของผ้านุ่ง สื่อถึงพลังแห่งแผ่นดิน ความมั่นคง และความศักดิ์สิทธิ์ของบรรพบุรุษ การจับคู่สีนี้จึงมิใช่เพียงเพื่อความงามในเชิงทัศนศิลป์ หากแต่เป็นการปลูกเร้าจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์และบ่มเพาะพลังจิตของผู้ชมให้เชื่อมโยงกับรากเหง้าทางวัฒนธรรม

ศิราภรณ์และเครื่องประดับต่าง ๆ ล้วนได้รับการออกแบบให้มีความประณีตอ่อนช้อย ทั้งยังมีความสมจริงตามยุคสมัยการออกแบบดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการใช้ท่วงท่าวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์และเสริมพลังให้กับการสรรเสริญ “วีรกษัตริ์” อย่างงดงามและทรงพลังในเชิงสัญลักษณ์

3. การออกแบบการแต่งหน้าและการแต่งผมประกอบการแสดง

การตกแต่งใบหน้าและทรงผมของนักแสดงมีบทบาทสำคัญในการกำหนด “ภาพลักษณ์” ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของบทบาทตัวละครและบริบททางประวัติศาสตร์ โดยในงานสร้างสรรค์นี้ นักแสดงได้รับการแต่งหน้าในโทนสุภาพและสง่างาม ยังเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างให้ เกิดความสมบูรณ์ทางการสื่อสารสอดคล้องกับ กฤษณ์ คำนันท์ (2559 : 111) โดยเน้นการอำพรางจุดบกพร่องตามธรรมชาติของผิวหนัง ริ้วรอย หรือสีผิวที่ไม่สม่ำเสมอ และเสริมด้วยการเพิ่มมิติของคิ้ว ดวงตา และริมฝีปากจากการวาด แต่งเสริมเพื่อให้ใบหน้ามีความคมชัดภายใต้แสงเวที ทั้งนี้การแต่งหน้าดังกล่าว มีลักษณะเป็น “การประกอบสร้างภาพแทน” และเป็นการเสริมพลังแห่งบทบาทเพื่อสื่อสารคุณลักษณะของวีรกษัตริ์ ผู้มั่นคงในอุดมการณ์ ทรงผมที่ใช้คือการหวีแสกกลางและเกล้ามวยต่ำ ณ ท้ายทอย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสตรีชั้นสูงในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นสัญลักษณ์ของความสำรวม สุขุม การออกแบบใช้รูปแบบทางวัฒนธรรมของสมัยอยุธยาเพื่อความสวยงามและยังคงเอกลักษณ์เฉพาะตัว

4. เนื้อร้องประกอบการแสดง

เนื้อร้องในชุดการแสดงนี้ได้รับการประพันธ์โดย อาจารย์ ดร.ศิรินทร์ แสงเพชรนาเรื่อง ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญวรรณศิลป์ที่สื่อสารสาระทางประวัติศาสตร์ ผ่านภาษาที่ใช้ถ้อยคำเชิงสรรเสริญ ที่สละสลวยเหมาะสมกับฐานันดรศักดิ์ สอดคล้องกับ พิมพ์วิภา บุรวัฒน์ (2563 : 202) อาทิ “พระแม่เมืองเมืองร้อยศ” และ “อิสตรีผู้หาหาญกล้า” ซึ่งไม่เพียงยกย่องพระเกียรติของสมเด็จพระสุริโยทัยในเชิงบุคคล แต่ยังปลูกพลังทางจิตวิญญาณของผู้ชมให้ระลึกถึงคุณค่าของความรักภักดีและความเสียสละ นอกจากนี้ การจัดวางวรรคตอนและการเลือกใช้ถ้อยคำซ้ำ มีลักษณะใกล้เคียงกับบทโคลงกลอนราชสำนักในสมัยโบราณ ซึ่งให้ผลในเชิงจังหวะและน้ำเสียงที่สง่างาม และสร้างความประทับใจในเชิงสุนทรียภาพ อันสะท้อนถึงความตั้งใจของผู้สร้างสรรค์ในการถ่ายทอดสารทางอารมณ์และคุณค่าอย่างลึกซึ้ง

5. การสร้างสรรค์ออกแบบทำนองเพลงเพื่อประกอบการแสดง

ทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงได้รับการออกแบบใหม่โดย ผศ.เอกสิทธิ์ สุนิมิตร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีไทย ได้มีการ ออกแบบเค้าโครงของบทเพลง กำหนดรูปแบบของบทเพลง และการประสมวงดนตรีโดย สอดคล้องกับ อมรเทพ ใจเสงี่ยม และคณะ (2567 : 235) โดยยึดหลักการจัดจังหวะและสำเนียงตามโครงสร้างของคำร้องในแต่ละช่วง เพื่อสะท้อนอารมณ์ที่หลากหลายของเนื้อหา การใช้จังหวะ “สองชั้น” ในช่วงต้น เพื่อถ่ายทอดความสง่างามและยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระสุริโยทัยในฐานะพระอัครมเหสี และใช้จังหวะ “ร่ำลาเดียว” ในช่วงรำลึกและบวงสรวง เพื่อเสริมพลังแห่งความเคารพและการถวายอาลัยด้วยความหนักแน่น การกำหนดทำนองในลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึง เสียงในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมที่สามารถนำพาผู้ชมเข้าสู่ภาวะแห่งอารมณ์ร่วม และยกระดับการรับรู้จากการดูให้กลายเป็นการสัมผัสผ่านเสียงอย่างลึกซึ้ง มีพลังทั้งในเชิงพิธีกรรมและศิลปะ

6. ลีลาท่าทางด้านนาฏศิลป์ไทย

ลีลาท่าทางที่ปรากฏในชุดการแสดงนี้อิงจากท่ารำแม่บทในนาฏศิลป์ไทยแบบแผน โดยการใช้การสลับจังหวะระหว่างเพลงช้าและเพลงเร็ว เพื่อแสดงถึงความสำคัญในบุคลิกของสมเด็จพระสุริโยทัย ความอ่อนโยนในฐานะพระมเหสี และความกล้าหาญในฐานะนักรบ การใช้ท่ารำเพลงช้าแสดงออกด้วยความสงบ ประณีต และอ่อนช้อย สื่อถึงเมตตาธรรม ความสุขุม ส่วนท่ารำเพลงเร็วแสดงถึงความเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ และหนักแน่น ด้วยท่าก้าวอย่างมั่นคง มือแข็งแรง และการเคลื่อนไหวที่แผ่วพลัง และเกิดสุนทรียะกับผู้ชม สอดคล้องกับ ธนัชพร กิตติดีก้อง (2563 : 63) ความหลากหลายของลีลาท่ารำในชุดนี้จึงสะท้อนถึง “ภาษากายเชิงสัญลักษณ์” ที่มีพลังในการบอกเล่าเรื่องราวและอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ศิลปะการรำไทยเป็นพื้นที่แห่งการตีความและยกย่องคุณค่าของ “วีรภักดิ์” ผ่านการเคลื่อนไหวอันสง่างาม และศักดิ์สิทธิ์

การสร้างสรรค่านาฏศิลป์ไทยชุด “ปวงราษฎร์น้อมถวายพระสุริโยทัย” เป็นแบบอย่างของการใช้ทุนทางวัฒนธรรมอย่างมีคุณค่าและเป็นระบบ โดยการนำบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างสมเด็จพระสุริโยทัย ซึ่งมีบทบาทเชิงวีรกรรมและจิตวิญญาณแห่งความเสียสละ มาสร้างเป็นแรงบันดาลใจหลักในการออกแบบการแสดง การจัดการองค์ประกอบทางศิลปะทั้งหกด้าน ได้แก่ นักแสดง เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้าและผม เนื้อร้อง ดนตรี และลีลาท่ารำ ได้รับการพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ เชิงสุนทรียะ และเชิงสัญลักษณ์ โดยแต่ละองค์ประกอบไม่ได้ถูกออกแบบเพียงเพื่อความงามในเชิงกายภาพ หากแต่ถูกใช้เป็นภาษาทางศิลปะเพื่อสื่อสารอุดมคติแห่งความกล้าหาญ ความจงรักภักดี และศักดิ์ศรีของสตรีไทยในบริบทวัฒนธรรมไทย และการสื่อสารความหมายร่วมสมัย และเสริมสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมในระดับชาติได้อย่างแท้จริงงานสร้างสรรค์ชุดนี้จึงมิใช่เพียงการรำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต หากแต่เป็นการ ตีความทางศิลปะที่ทำให้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์กลับมีชีวิตอีกครั้งในพื้นที่ร่วมสมัย การใช้ศิลปะการแสดงเป็นเครื่องมือถ่ายทอดคุณค่าทางสังคมและจิตวิญญาณผ่านทุนทางวัฒนธรรม จึงนับเป็นกลไกสำคัญในการธำรงและพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่อย่างมีพลังและร่วมสมัย อีกทั้งยังยืนยันได้ว่า ผลการสร้างสรรคนี้มีคุณค่าที่น่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับแนวคิดและงานศึกษาที่ผ่านมา

งานสร้างสรรค์ชุดนี้จึงมิใช่เพียงการรำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต หากแต่เป็นการ “ตีความทางศิลปะ” ที่ทำให้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์กลับมีชีวิตอีกครั้งในพื้นที่ร่วมสมัย การใช้ศิลปะการแสดงเป็นเครื่องมือถ่ายทอดคุณค่าทาง

สังคมและจิตวิญญาณผ่านทุนทางวัฒนธรรม จึงนับเป็นกลไกสำคัญในการธำรงและพัฒนาโรคทางวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่อย่างมีพลังและร่วมสมัย ทั้งยังตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1.1. การสร้างสรรค์โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม และยังต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของชาติ ผู้สร้างสรรค์ต้องทำงานศึกษา หาข้อมูลอย่างรอบร้อมถึงการลงพื้นที่นี้ในการข้อมูล การทดลองใน การปฏิบัติทำร่า รวมถึงในการคัดเลือกนักแสดง ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงทักษะของนักแสดงว่ามีทักษะเท่ากันหรือไม่ อาจทำให้เกิดอุปสรรคในการทำารสร้างสรรค์ผลงาน

1.2 การทำวิจัยสร้างสรรค์ เป็นการงานออกแบบ การสร้างสรรค์ผลงานด้วยระเบียบวิธีวิจัย ที่เป็น การสร้างสรรค์สรค์ตามกรอบแนวคิด ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องปฏิบัติตามรูปแบบระเบียบ ขั้นตอนของงานวิจัยที่จะแตกต่างจากงานวิจัย ทั้งนี้ยังรวมถึงการเขียนอธิบายการสร้างสรค์ผลงานตามหลักวิชาการ

1.3 ควรส่งเสริมการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะพิธีกรรมและประวัติศาสตร์ ลงในกิจกรรม ศิลปะการแสดง เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การทำวิจัยสร้างสรรค์ต้องมีการศึกษารูปแบบ ระเบียบวิธีวิจัยรวมถึงการเขียนรายงาน เนื่องจากเป็น รูปแบบที่ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ยังมีความเป็นศาสตร์เฉพาะด้านผู้ทำงานจึงควรทบทวนวรรณกรรม รวมถึงศึกษา ศึกษา งานที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุดเพื่อความสมบูรณ์ของงาน

2.2 การสร้างสรรค์ผลงานที่มีความเกี่ยวกับ พิธีกรรม พิธีการ ที่จัด 1 ปีครั้งหรือทั้งระยะเวลาในช่วงการ จัดงานที่มีระยะยาว ควรระวังและเตรียมความพร้อมในการำเนินงานการเก็บข้อมูลเพื่อให้งานสมบูรณ์และเกิด ข้อผิดพลาดน้อยที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ คำานนท์. (2559). การสื่อสารอัตลักษณ์ด้วยการแต่งหน้าในงานพิธีไทย. *วารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสห วิทยาการ*, 13(2), 111 - 128.
- จินตนา สายทองคำ. (2561). *นาฏศิลป์ไทย รำ ระเบียบ ละคร โขน*. นุชนาการพิมพ์ จำกัด.
- ชาตรี เฉลิมยุค, ม.จ. (2546). *จดหมายเหตุ สุริโยทัย*. อมรินทร์.
- ฐปนี ภูมิพันธ์. (2565). นาฏลีลาสายผ้าสาเกต. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 14(2), 17 - 40.
- ตรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์. (2566). การปรับตัวในการจัดงานอีเวนต์เชิงวัฒนธรรม หลังสถานการณ์โรคระบาดโควิด - 19 กรณีศึกษา : กิจกรรมงานรำลึกสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 17(1), 245 - 266.
- ตรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์. (2567). การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงร่วมสมัย ชุด โยนิกำหนด. *Suan Sunandha Asian Social Science Journal*, 18(2), 19 - 31.
- ตรีรัตน์ วิสุทธิพันธ์. (2564). นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด เทพโศกทรัพย์. *รายงานการวิจัย*. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.
- ธนพร กิตติดีก่อ. (2563). *การแสดงความรู้เบื้องต้นกับเพอร์ฟอร์แมนซ์*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธิดารัตน์ ภูมิวัฒน์. (2568). *การแต่งกาย (ด้านหน้า ด้านหลัง)* [ภาพถ่าย]. การจัดเก็บส่วนบุคคล.
- เบญจวรรณ ไวยเนตร. (2565). เครื่องแต่งกายยืนเครื่องนางของละครรำ : คณะชราชาติ. *วารสารวิพพัฒนศิลป์ บัณฑิตศึกษา*. 2(1), 15 - 29.
- พหลยุทธ กนิษฐบุตร และ อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์. (2564). การเขียนหน้าและการแต่งหน้าโขน. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(2), 101 - 124.

- พิมพ์วิภา บุรวัฒน์. (2563). การประพันธ์บทสำหรับการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ประเภทรำเดี่ยวมาตรฐาน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 7(1), 202 - 216.
- พิรพงศ์ เสนไสย. (2564). *นาฏวิจัย*. รัตนชัย ก๊อปปี้ เซ็นเตอร์.
- ศิริมงคล นาฏยกุล. (2565). *การสร้างสรรคงานทางนาฏศิลป์ The Creation of Dance*. คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริมงคล นาฏยกุลวงศ์. (2567). *นาฏวิจัย นาฏกรรม*. โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ)* กรุงเทพมหานคร.
- สุนันทา เกตุเหล็ก. (2567). การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ : ระบำพระราชลัญจกร. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 7(1), 13 - 27.
- สุรินทร์ เมทะนี. (2565). *ระเบียบวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์*. จามจุรีโปรดักส์.
- หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช. (2511). *พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา*. นครศรีธรรมราช.
- อมรเทพ ใจเสงี่ยม, ธนพัฒน์ ศรีวอ, พงศธร สุธรรม, ปิติกร เทียนเงิน, และ สุวิชา พระยาชัย (2567). การสร้างสรรค์บทเพลงชุด ทรินศิกษย์. *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*, 8(2), 235 – 254